

Az Országos Doktori Tanács ajánlásai a doktori témavezetéssel kapcsolatban

1. A témavezetéssel kapcsolatos elvárások

A témavezetés szakmai és emberi felelősség és tevékenység a doktorandusz segítségével. A doktori iskola tanácsának döntése alapján ennek megfelelően kaphat/vállalhat arra érdemes szakember ilyen elismerést/feladatot. Témavezetést csak doktori fokozattal bíró személy vállalhat, illetve kaphat, de ezen túl még kívánatos, hogy a megbízás/vállalás ne azonnal a fokozatszerzés után történjen, hanem további, most már önálló és dokumentáltan eredményes kutatómunkára, publikációs tevékenységre alapuljon.

A témavezetés a képzés teljes folyamatában, s a fokozatszerzés egy részében is **dokumentált tevékenység**:

- a téma kezdeményezése (a témavezető joga),
- jóváhagyása (a DI tanácsának joga)
- téma kiírása, meghirdetése, megjelenítése a www.doktori.hu honlapon is (DI),
- a doktorandusz arra történő felvétele (rendszerint valamelyik DT),
- a téma kidolgozása (ennek során a teljesítés rendszeres, félévenkénti elismerése az elektronikus tanulmányi rendszerben),
- rendszeres beszámoló a kutatás előrehaladásáról, eredményeiről,
- közös közlemények, konferencia előadások, poszterek (amely tudományterületeken ez releváns),
- az értekezés megírásának, az alkotás létrehozásának segítése, majd
- ajánlása a benyújtáskor, egyúttal a témavezető nevének feltüntetése az értekezésben.

Az utólagos dokumentálás, antedatálás nem elfogadható.

2. Kettős témavezetés

A **kettős témavezetés** valós lehetőség és gyakorlat, ha azt a téma szakmai szempontjai (interdiszciplináris jellege, a kutatás módszerei) indokolják. A témavezetők mindketten érdemben és dokumentáltan kell segítsék a doktorandusz munkáját. A témavezetők egyikét – a számonkérhetőség érdekében – **felelős témavezető**ként kell megbízni, míg a másik **társ-témavezető**ként működik közre. Egy doktorandusz mellé egyidejűleg kettőnél több témavezető nem rendelhető. Egy-egy értekezésben a szerző rendszerint sokaknak köszöni meg a tőlük kapott érdemi segítséget, de indokolatlan lenne közülük sokakat témavezetővé előléptetni. A konzulensi tevékenység nem tekinthető témavezetésnek. Az intézményi együttműködés keretében folyó doktori képzés („*joint degree*”) rendszerint kettős témavezetést igényel.

A kettős témavezetést lehetőleg már a téma kiírásakor (így a www.doktori.hu honlapon is) egyértelművé kell tenni: a téma mindkét témavezető neve mellett megjelenik, utalással a másik témavezetőre. Közölni kell a meghirdetésben, hogy a doktorandusz a felelős témavezetőhöz, és főleg (ha két külön doktori iskolában vannak) melyik DI-hez nyújtsa be jelentkezési lapját. A két témavezető lehet ugyanabban a doktori iskolában, vagy egyazon intézmény két DI-jében, vagy két intézmény két iskolájában, utóbbiba beleértve nem csak magyar felsőoktatási intézményt. A doktorandusz felvételekor, ill. a beiratkozáskor a doktori iskola (vagy a doktori tanács) dönti el véglegesen, hogy ki lesz a felelős témavezető. A másik témavezető lehet másik doktori iskolában vagy más intézményben működő, de ugyanúgy a www.doktori.hu adatbázisban aktuális adatokat közlő oktató vagy kutató. A doktorandusz munkája rendszeres elismerésének rendjéről, pl. a leckönyvben, a FOI elektronikus adatbázisában stb. a bejegyzési, aláírási, osztályozási stb. jogról az intézményi szabályzatban kell rendelkezni.

3. A doktorandusz és a doktori fokozat kettős témavezetés esetén

A doktorandusz, miként általában a hallgató, egy intézménybe iratkozik be, annak az egy (anyaintézménynek) a hallgatója, ott kerül be az elektronikus tanulmányi rendszerbe, az országos statisztikákba. A hallgató másik intézményben *vendéghallgatói* jogviszonyban lehet – akár több féléven át (ez a közös képzés általános gyakorlata). Ez a vendéghallgatói jogviszony a doktori képzésben is megfelelő lehetőség, ha erről az érintett intézmények a kettős témavezetés érdekében írásban megállapodnak. Erre akkor kerülhet sor, ha a két témavezető (és a kutatási feltételek) két különböző intézményben van. Az állami támogatást az anyaintézmény kapja, de megosztásáról, ill. felhasználási módjáról ugyancsak megállapod(hat)nak. A doktori fokozatot az anyaintézmény adja ki. Ezt az elvet követve a doktoranduszt egy doktori iskolába kell felvenni, végig ott van nyilvántartva, s ebben az iskolában van nyilvántartva a felelős témavezetője (akkor is, ha más intézményben van munkaviszonya).

Ha két *akkreditált doktori iskola* intézménye (a rektorok vagy az EDT elnökök) a doktorandusz személyére szóló megállapodást kötnek közös doktori képzésről és fokozatszerzésről (*joint degree*), és annak keretében kettős témavezetés mellett készül fel az egy anyaintézménybe felvett és beiratkozott doktorandusz. A fokozatszerzés egyetlen, de a két intézmény által közösen szervezett eljárásban történik. A doktori oklevél lehet a két intézmény által kiadott (aláírt) egyetlen dokumentum, de a két (azonos tartalmú) diploma kiadása is járható út.

4. További kérdések

Témavezető váltás (vagy megszűnés) különböző objektív (eltávozás, elhalálozás stb.) és szubjektív (az érdeklődés módosulása, a viszony megromlása stb.) okok miatt előfordul. Ezek mind a témavezető, mind a doktorandusz oldalán bekövetkezhetnek. A sokféle okot előre látni nem lehet. A problémák kezelése a DI joga és felelőssége.

A **nem végig vitt** témavezetői tevékenység elismeréséhez néhány alapelv:

- Az eredményes, tehát számszerűen is elismerhető témavezetés *együttes* feltétele a *témavezető oldaláról legalább egy teljes éves*, az intézményben előzetesen és folyamatosan dokumentált (lásd előbb) témavezetői tevékenység, a *doktorandusz részéről* a témavezető(k) közreműködésével létrejött értékelhető teljesítmény (dolgozat, közlemény, előadás, poszter stb.). (A DI keretében folytatott általános oktatási tevékenység nem része a témavezetésnek, ez oktatói, s nem témavezetői feladat.)
- Egy megszerzett fokozathoz ilyen „szekvenciális”, időben egymás utáni (tehát nem csak párhuzamos) történések alapján is maximum két témavezető tevékenysége ismerhető el. Elismerésük feltétele a folyamatos intézményi dokumentáció mellett, hogy nevük a jelölt értekezésében (címlapján) témavezetőként szerepeljen. Ez igazolja, hogy a jelölt is elismeri a feltüntetett témavezetők érdemi szerepét. Ha a fokozatot szerzett hallgatónak kettőnél több témavezetője volt, akkor a hallgató nevét annál a két témavezetőnél lehet feltüntetni, akik a leghosszabb ideig voltak témavezetők; a többi témavezetőnek az értekezésben lehet köszönetet mondani.
- Ugyanez az elismerési lehetőség érvényes, ha a doktorandusz másik, pl. külföldi egyetemen szerzi meg fokozatát egy hazai témavezető korábbi érdemi (ezt a DI tudja, igazolja) mindig dokumentált (lásd előbb) közreműködése alapján.
- A hazai gyakorlatban a többféle, levelező, egyéni felkészülő stb. képzési változat esetén általános alapelv, hogy annak akkreditációs beszámítása akkor lehetséges, ha a témavezető önmaga legalább egyéves, érdemi, már a tevékenység kezdetén rögzített és végig dokumentált tevékenységet tud felmutatni.